

Література:

1. Pritsak Omeljan. The History of Crimean Chanate // Наукова бібліотека Національного університету “Києво-Могилянська академія”. Ф. 10. Оп. 1. Спр. 1150.

2. Омелян Пріцак. Курс лекцій з історіософії. Рукопис. Лекція “Кримський Ханат та його соціально-політичні особливості як державного династичного утворення” // Архів Інституту української археографії та джерелознавства НАН України (не впорядкований).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-530-6-65>

Проскурін І. А.

ORCID: 0000-0003-4922-223X

викладач зарубіжної літератури

Комунальний заклад «Харківський ліцей № 174»

Харківської міської ради

м. Харків, Україна

СХОДОЗНАВЧА СПАДЩИНА І. Н. ВІННІКОВА: “ЛЕГЕНДА ПРО ЗАКЛИКАННЯ МУХАММАДА У СВІТЛІ ЕТНОГРАФІЇ”

Ключові слова: етнографія, іслам, релігієзнавство, сходознавство.

Примірник розвідки І. Н. Віннікова “Легенда про закликання Мухаммада у світлі етнографії”, що зберігається в архіві наукової бібліотеки Інституту мовознавства імені О. О. Потебні, має напис “Вельмишановному Агатангелу Юхимовичу від автора. 14. VI. 1935”.

І. Н. Вінніков зазначає, що легенду про закликання пророка Мухаммада аналізували *par excellence* із позицій “філологічних” та “раціоналістичних”. На противагу зазначеним підходам, І. Н. Вінніков пропонує розглянути цю легенду, зважаючи на стародавні арабські уявлення, що є її підґрунтям. Дослідник переконаний, що лише в такий спосіб можливо встановити сенс легенди, зрозуміти причину існування різноманітних її варіантів; встановити, що є в цій легенді дійсною народною творчістю, а що – свавіллям інтерпретаторів подальших часів; вирішити питання, чи є легенда насправді арабською.

І. Н. Вінніков розглядає дві версії легенди про закликання Мухаммада. Перша має три структурні елементи: 1) Мухаммад починає бачити духів, які сповіщають, що він є пророком. Мухаммад боїться

світу духів, постійного контакту з ними. Духи ведуть Мухаммада в гори, адже в горах його, самотнього, змученого безсонням та голодом, легше буде примусити прийняти своє призначення; 2) до Мухаммада, зрештою, приходять його guardian spirit, який сповіщає про його обрання. Але пророкам доводиться багато терпіти від людей та від духа, під владою якого вони перебувають. Мухаммад відмовляється. Але дух погрожує йому смертю. Мухаммад, зрештою, погоджується. Але не зовсім, ще не згасло в нього сподівання “втекти” від місії пророцтва; 3) дух на певний час відходить від Мухаммада, але потім з’являється як господар неба та землі і всього того, що між ними. Зрештою, Мухаммад приймає місію пророцтва.

Друга версія також має три структурні елементи: 1) Мухаммад починає “відчувати духів” та прагне до контакту з ними. Він відходить у гори, де не спить та не їсть, для того щоб бачити духів частіше; 2) перед Мухаммадом з’являється дух. “О Мухаммад, я Джабраїл! Я почув тебе!” Більше дух нічого не каже Мухаммадові; 3) більше дух не з’являється. Мухаммад впадає у відчай та вирішує вчинити самогубство. Він іде на гірську вершину. Але дух, бачачи його наполегливість, з’являється знову й промовляє: “О Мухаммад, ти дійсно посланець Аллаха!”

